

Anexa nr. II la Ordinul ministrului educației nr. 3702/21.04.2021

MINISTERUL EDUCAȚIEI

**Programa școlară
pentru disciplina**

***EVALUARE ȘI CONSILIERE PSIHOPEDAGOGICĂ,
PSIHODIAGNOZĂ***

**Învățământ special
Clasele a V-a – a X-a
Dizabilități intelectuale grave, severe și/ sau asociate**

București, 2021

Notă de prezentare

Psihodiagnoza este o modalitate științifică de cunoaștere a persoanei, de evaluare a diferitelor caracteristici psihice, de natură cognitivă, conativă și atitudinală, precum și a personalității în ansamblul ei.

În unitățile de învățământ special, psihodiagnoza urmărește optimizarea procesului instructiv-educativ și terapeutic într-un sens dublu:

- evaluează disponibilitățile elevului de a se adapta la sarcinile școlare și
- depistează gradul de adaptare a condițiilor de instruire la particularitățile elevilor.

Pe de altă parte, psihodiagnoza reprezintă o etapă importantă a activității de orientare școlară și profesională prin care se încearcă o punere în acord a profilului aptitudinal, a aspirațiilor elevului cu segmentul ocupațiilor și profesiilor în care elevul poate avea cele mai mari șanse de succes.

Consilierea școlară reprezintă procesul de acordare a asistenței psihopedagogice elevilor și celorlalte persoane implicate în procesul educațional (cadre didactice, diriginți, directori, părinți, membri ai comunității și ai autorităților locale). Rolul consilierii este unul proactiv, presupunând prevenirea situațiilor de criză personală și educațională a elevilor. Consilierea școlară se axează pe unitatea triadică elev-familie-școală, în vederea desfășurării unei educații eficiente și a dezvoltării optime a personalității elevului.

În acest sens, *trăsăturile definitorii* ale consilierii școlare sunt următoarele:

- este un proces de dezvoltare,
- are un rol proactiv și de prevenire,
- optimizează modul în care elevul relaționează cu școala,
- abordează diverse probleme ale elevului consiliat (personale, educaționale, sociale, de orientare școlară și profesională).
- Procesul de consiliere școlară îndeplinește următoarele funcții:
- de apreciere/ evaluare a persoanelor consiliate,
- de coordonare, sub forma unor acțiuni sistematice a celor implicați în consiliere,
- de ameliorare a relației educaționale (profesor-elev, elev-elev, școală-familie, elevi-părinți),
- de abilitare a elevului în domeniul gestionării emoțiilor și în domeniul afectiv-motivațional,
- de prevenire și rezolvare a conflictelor posibile sau existente,
- de informare și orientare școlară și profesională.

În cazul elevilor cu dizabilități intelectuale grave, severe și/ sau asociate, procesul de consiliere își propune în principal cunoașterea potențialului restant funcțional al elevilor, a zonei actuale și a celei proxime de dezvoltare, în vederea identificării strategiilor individualizate menite să faciliteze formarea unor comportamente adaptative viabile la nivel social, pentru o integrare viitoare optimă.

Programa școlară pentru disciplina Evaluare și consiliere psihopedagogică, psihodiagnoză reprezintă o ofertă curriculară pentru clasele din învățământul special primar și gimnazial (de la clasa pregătitoare la clasa a X-a), pentru elevi cu dizabilități intelectuale grave, severe și/sau asociate, având următoarea structură:

- Notă de prezentare
- Competențe generale
- Competențe specifice
- Conținuturi
- Sugestii metodologice

Disciplina Evaluare și consiliere psihopedagogică, psihodiagnoză face parte din aria curriculară Terapii specifice și de compensare (individuale/de grup), fiind prevăzută în Planul-cadru de învățământ pentru învățământul special primar și gimnazial, dizabilități intelectuale grave, severe și/sau asociate, Anexa nr. 9 la O.M.E.N. nr. 3622/18.05.2018 privind aprobarea planurilor-cadru pentru învățământul special preșcolar, primar și gimnazial.

Parte integrantă a disciplinelor cu caracter terapeutic, disciplina *Evaluare și consiliere psihopedagogică, psihodiagnoză* are alocată 1 oră/ săptămână/clasă, care este normată profesorului psihopedagog.

Tipul și ponderea activităților, de evaluare și psihodiagnoză sau de consiliere, în cadrul programul săptămânal, se stabilesc de către profesorul psihopedagog în funcție de particularitățile de vârstă și nevoile de dezvoltare ale elevilor, acestea fiind precizate în planurile de intervenție personalizată.

Activitățile din cadrul disciplinei *Evaluare și consiliere psihopedagogică, psihodiagnoză* se desfășoară în ședințe de 15-45 de minute, individual sau cu grupuri de 2-3 elevi, în cabinete specializate sau în clasa în care este înscris elevul, în parteneriat cu profesorul de psihopedagogie specială sau cu profesorul educator.

Finalitățile activităților propuse în această programă au un caracter aplicativ și terapeutic, urmărind formarea unor competențe în domeniul relaționării interpersonale și gestionării emoțiilor, a adoptării unui stil de viață sănătos, a proiectării traseului de formare profesională etc., sporind gradul de adaptabilitate al elevilor cu dizabilități intelectuale, în vederea participării active la viața comunității. Aceste finalități sunt în concordanță cu viziunea propusă de *Strategia națională privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități 2014-2020* și *Strategia europeană pentru persoanele cu dizabilități 2010-2020*, care valorifică la rândul lor potențialul combinat al prevederilor *Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene*, ale *Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene* și al *Convenției Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități*.

Achizițiile, transpuse în programă sub forma competențelor generale și specifice, converg spre dezideratul general de formare a unei personalități apte de a participa activ la viața în familie, de grup profesional și social.

În elaborarea programei școlare pentru disciplina *Evaluare și consiliere psihopedagogică, psihodiagnoză* s-au avut în vedere următoarele:

- *adecvarea* curriculumului atât la realitățile sistemului de învățământ special și la cele ale societății, cât și la particularitățile de dezvoltare ale elevilor cu dizabilități intelectuale grave, severe și/ sau asociate, având ca obiectiv pregătirea acestora pentru viață și facilitarea integrării socio-profesionale;
- *echilibrarea* ponderii activităților de evaluare/ psihodiagnoză și de consiliere în funcție de particularitățile psihoindividuale, de vârstă și nevoile de dezvoltare ale elevilor;
- *flexibilizarea* curriculumului, parcurgerea și aplicarea acestuia permițând abordarea diferențiată a elevilor;
- *continuitatea* curriculumului, cu asigurarea unei treceri optime de la un ciclu de învățământ la altul;
- *diversificarea* criteriilor de structurare a conținutului, conform nivelului de dezvoltare atins de elevi;
- *corelarea* activităților propuse prin curriculum cu idealul educațional;
- *utilitatea* curriculumului pentru cei cărora se adresează (profesori- elevi- familie-comunitate).

Având în vedere particularitățile psihoindividuale ale elevilor cu dizabilități intelectuale grave, severe și/ sau asociate, complexitatea și asocierea diagnosticelor, eterogenitatea manifestărilor comportamentale etc., activitățile de învățare care se regăsesc în programa pentru ciclul primar se pot desfășura pe tot parcursul întregii școlarități, existând situații în care unii elevi să nu poată atinge competențele propuse pentru ciclul gimnazial.

Pe de altă parte, așa cum o arată și numele, disciplina *Evaluare și consiliere psihopedagogică, psihodiagnoză* se află la confluența a două mari domenii: pe de o parte al evaluării și psihodiagnozei, care îi conferă caracterul de expertizare complexă și de cunoaștere a elevului, iar pe de altă parte al consilierii, care îi conferă caracterul formativ și terapeutic, ceea ce justifică includerea disciplinei în aria curriculară Terapii specifice și de compensare.

Prezenta programă este structurată în două *module*:

- I. Evaluare și psihodiagnoză- obiective, metode și instrumente de evaluare.
- II. Consiliere psihopedagogică- competențe generale și specifice, activități de învățare și conținuturi.

I. EVALUARE ȘI PSIHODIAGNOZĂ – OBIECTIVE, METODE ȘI INSTRUMENTE DE EVALUARE

Ținând cont de faptul că activitățile de evaluare psihopedagogică și psihodiagnoză nu au ca scop formarea de competențe ci realizarea unei evaluări complexe, necesară conturării profilului psihopedagogic al elevului cu dizabilități, în modulul *Evaluare și psihodiagnoză* sunt formulate obiectivele evaluării, fiind prezentate instrumente de evaluare și nu activități de învățare.

Astfel, **obiectivele** activităților de evaluare psihopedagogică și psihodiagnoză sunt următoarele:

- Evaluarea activităților și proceselor psihice, a personalității elevilor cu dizabilități intelectuale grave, severe și/ sau asociate.
- Cunoașterea formațiunilor de studiu din punct de vedere al dinamismului și a relațiilor existente între elevi.

În activitatea de evaluare psihopedagogică și psihodiagnoză, profesorul psihopedagog poate alege dintr-o gamă variată de **metode de evaluare și interpretare a rezultatelor evaluării**, dintre care amintim:

1. *Metode pentru obținerea informației necesare cunoașterii elevului prin analiza comportamentului și a activității acestuia:*
 - Metoda observației comportamentului elevului,
 - Metoda analizei procesului de integrare socială a elevului.
2. *Metode pentru obținerea informației necesare pentru cunoașterea elevului prin colaborare cu elevul, familia, cadrele didactice:*
 - Metoda anamnezei,
 - Metoda autobiografiei,
 - Metoda autocaracterizării,
 - Metoda convorbirii,
 - Metoda chestionarului,
 - Metoda analitică.
3. *Metode pentru obținerea informației necesare pentru cunoașterea elevului prin intermediul grupului social:*
 - Metoda anchetei sociale,
 - Metoda sociometrică (tehnicile sociometrice, testul sociometric).
4. *Metode pentru obținerea informației necesare cunoașterii elevului prin intermediul experimentului:*
 - Metoda experimentului natural,
 - Metoda experimentului de laborator (metoda testelor psihologice).
5. *Metode pentru prelucrarea informației necesare în activitatea de cunoaștere a elevului:*
 - Metoda interpretativă,
 - Metoda biografică,
 - Metoda statistică,
 - Metoda intercorelației.
6. *Metode pentru valorificarea informației necesare în activitatea de cunoaștere a elevului:*
 - Metoda caracterizării libere,
 - Metoda dosarului individual,
 - Metoda grafică (profil psihopedagogic, profilul clasei/ sociogramă).

Metodele prezentate *au caracter flexibil*, profesorul psihopedagog selectându-le în funcție de particularitățile psihoindividuale ale elevilor cu dizabilități intelectuale grave, severe și/ sau asociate.

Limbajul profesorului psihopedagog trebuie să fie accesibil, raportat la vârsta și la nivelul de dezvoltare atins de către elev. Crearea unui *climat afectiv pozitiv* reprezintă condiția fundamentală pentru o comunicare reală cu copilul.

Activitatea de evaluare psihopedagogică și psihodiagnoză se realizează preponderent în cabinet dar și prin observarea comportamentului elevilor în timpul orelor de curs, al activităților extracurriculare, pentru surprinderea aspectelor suplimentare legate de capacitatea de relaționare, implicarea în activități, comportament etc.

Formele de organizare a activității de evaluare psihopedagogică și psihodiagnoză pot fi individuale și în grup.

O importanță deosebită va fi acordată respectării **principiilor** activităților de evaluare psihopedagogică și psihodiagnoză, respectiv:

- confidențialitatea actului de consiliere,
- respectarea individualității,
- sinceritatea în cadrul actului de consiliere,
- negocierea soluțiilor și respectarea deciziilor partenerilor implicați în actul de consiliere;
- nediscriminarea,
- acordarea unor servicii în echipă multidisciplinară (profesori de psihopedagogie specială, profesori- educatori, medici, asistenți sociali).

Finalitatea activității de evaluare psihopedagogică și psihodiagnoză constă în elaborarea *Fișei de evaluare psihopedagogică*, care va conține rezultatele evaluării și tipurile de activități recomandate elevului. Aceasta va fi întocmită doar pentru elevii cuprinși în programul de consiliere.

Redăm în cele ce urmează un inventar al activităților de evaluare a diferitelor însușiri, procese și funcții psihice, însoțit de exemple de instrumente de evaluare.

Ariile/ Funcțiile investigate	Conținutul activității	Exemple de instrumente de evaluare utilizate
Psihomotricitatea	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Organizarea și dinamica motorie generală: <ul style="list-style-type: none"> → coordonare dinamică generală → coordonare oculo-manuală → dexteritate manuală → capacități fizice → forța – viteza – precizia mișcărilor ▪ Structurarea schemei corporale ▪ Dominanta manuală ▪ Lateralitatea 	<ul style="list-style-type: none"> • Probe pentru evaluarea psihomotricității (Ozeretki-Guillman) • Probe de tapping, punctare, asamblare, decupaj, etc. • Proba pentru lateralitate și dominantă laterală (Harris, Piaget-Head)
Funcțiile senzorial perceptiv	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Evaluarea funcțiilor senzoriale: <ul style="list-style-type: none"> → vizuală → auditivă → vizuo-motrică → tactilo-kinestezică ▪ Structurarea conduitelor motrice de bază: <ul style="list-style-type: none"> → conduita perceptivă de culoare → conduita perceptivă de formă → conduita perceptivă spațio-temporală → capacități perceptiv: ○ percepția pozițiilor ○ percepția direcțiilor ○ constanta percepție ○ raportul fond – formă → coordonare perceptiv-motrică 	<ul style="list-style-type: none"> • Probe de evaluare a capacității de discriminare senzorială • Bateria Piaget-Head • Proba Bender Santucci
Dezvoltarea intelectuală	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stabilirea nivelului de dezvoltare intelectuală 	<ul style="list-style-type: none"> • Matricile Progresive Raven (standard și color)

Ariile/ Funcțiile investigate	Conținutul activității	Exemple de instrumente de evaluare utilizate
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stabilirea nivelului operațional al gândirii: → operații ale gândirii → stadii de dezvoltare 	<ul style="list-style-type: none"> • Probe piagetiene • Probe pentru nivelul de înțelegere, raport causal, concepte
Memoria	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Funcționalitate mnezică: → pe analizatori: vizual, auditiv, tactil-kinestezic → pe material verbal, numeric, convențional, imagistic, acțional, asociativ → memorie spontană – voluntară → memorie mecanică – logică → volum, fidelitate, stocare, uitare 	<ul style="list-style-type: none"> • Proba memorie auditivă, vizuală, Rey • Proba volum memorie - învățare 10 cuvinte • Povestire • Proba reactualizare cuvinte, imagini, gesturi, expresii, acțiuni • Probe de memorie
Limbajul	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dezvoltarea funcțiilor cognitive, comunicative ale limbajului: → nivelul dezvoltării vocabularului pasiv-activ → aspectul fonetic al limbajului → posibilități de verbalizare → tulburări ale limbajului oral-scris → comunicare nonverbală → funcția de simbolizare și integrare: noțiuni, concepte, nivel de operare cu noțiunișcolare → funcția de persuasiune și expresivitate 	<ul style="list-style-type: none"> • Probe vocabular (pasiv – activ) • Grilă prelexie, pregrafie, competențe lingvistice • Probe verbale, nonverbale din testele de inteligență (noțiuni, concepte, nivel de operare cu noțiuni empirice)
Atenția	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nivelul de dezvoltare a atenției spontane și voluntare: → observarea, → concentrarea → distributivitatea ▪ Tipurile de atenție cu calități de funcționalitate pe analizatori: → vizual, → auditiv → asociativ ▪ Dificultăți, tulburări majore de concentrare 	<ul style="list-style-type: none"> • Probe de atenție concentrată (Toulouse Pieron) • Probe de atenție distributivă (Praga) • Proba atenție voluntară (Metodica căsuță) • Proba frânare voluntată • Proba punctare • Proba tapping • Labirinte simple
Temperamentul	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stabilirea tipului de temperament 	<ul style="list-style-type: none"> • Proba apreciere temperament • Inventar Eysenck
Afectivitatea	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Reactivitatea emoțională, sistemul de reacții și sentimente ▪ Nivelul de organizare a trăirilor afective: → tipuri de trăiri- pozitive, negative → forme stabile de dispoziții → conduite relațional-valorice ▪ Tulburările vieții afective 	<ul style="list-style-type: none"> • Chestionare personalitate • Fabulele Duss
Caracterul	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Formarea imaginii de sine ▪ Cunoașterea de sine ▪ Trăsăturile de caracter 	<ul style="list-style-type: none"> • Probe proiective (om, casă, arbore, desen liber)

Ariile/ Funcțiile investigate	Conținutul activității	Exemple de instrumente de evaluare utilizate
	<p>constituite în forme de comportament</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Operarea cu criterii valorice 	<ul style="list-style-type: none"> • Probe situaționale • Completare fraze lacunare
<p>Maturizarea socială</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nivelul dezvoltării autonomiei personale și sociale: <ul style="list-style-type: none"> → deprinderi de autoservire, → interrelaționare → achiziții instrumentale → comunicare socială → acțiuni în mediu 	<ul style="list-style-type: none"> • Scale de maturizare socială • Scala comportamentelor de adaptare • Probe sociometrice, sociograme
<p>Potențial de învățare</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nivelul potențialului de învățare 	<ul style="list-style-type: none"> • Probe examinare dificultăți de învățare limbaj • Probe de cunoștințe generale • Grile evaluare competențe curriculare • Probe prelexie, pregrafie, competențe lingvistice • Probe precalcul, calcul matematic

II. CONSILIERE PSIHOPEDAGOGICĂ

Competențe generale

- 1. Utilizarea resurselor personale pentru construirea identității de sine**
- 2. Utilizarea constructivă a abilităților de interrelaționare în diferite contexte**
- 3. Adoptarea unui stil de viață sănătos în relația cu sine, cu ceilalți și cu mediul**
- 4. Participarea la proiectarea propriului traseu de formare profesională**

CLASA a V-a – CLASA a X-a**Competențe specifice și exemple de activități de învățare****1. Utilizarea resurselor personale pentru construirea identității de sine**

Clasa a V-a – clasa a X-a
<p>1.1. Identificarea și prezentarea trăsăturilor fizice și morale proprii și ale celorlalți.</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții de diferențiere a trăsăturilor fizice de cele morale; - exerciții de prezentare personală; - descrierea propriei persoane în relațiile cu ceilalți; - povestiri sau întâmplări reale pentru evidențierea trăsăturilor unor personaje; - completarea unor fișe de lucru pentru identificarea caracteristicilor personale; - exerciții pentru identificarea asemănărilor și a deosebirilor, prin comparare cu ceilalți; - completarea unor fișe de observație cu privire la trăsăturile proprii, ale colegilor, ale persoanelor familiare.
<p>1.2. Identificarea schimbărilor asociate diferitelor vârste</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții de identificare a unor asemănări și deosebiri fizice cu părinții, frații, surorile; - analizarea unor fotografii personale, ale părinților din diferite etape de viață; - evidențierea modificărilor somatice pe vârste prin completarea regulată a unor fișe de lucru; - vizionarea unor filme care abordează tema trecerii de la o etapă de vârstă la alta; - culegere de informații și discuții în grup despre schimbările specifice pubertății.
<p>1.3. Manifestarea încrederii în sine pe parcursul activităților desfășurate</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții de identificare a calităților personale; - exerciții de prezentare a unor reușite personale; - exerciții de identificare a punctelor slabe și a modalității de atenuare a efectului acestora; - jocuri de rol, cu asumarea formală/ informală a rolului de lider în cadrul grupurilor de apartenență; - discuții pe tema unor situații critice și a modalităților de depășire ale acestora; - exersarea unor strategii de abordare prin joc a eșecului, a situațiilor negative/ frustrante.

2. Utilizarea constructivă a abilităților de interrelaționare în diferite contexte

Clasa a V-a – clasa a X-a
<p>2.1. Utilizarea tehnicilor de autocontrol și de exprimare adecvată a emoțiilor</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții de identificare a reacțiilor emoționale adecvate și neadecvate în diferite texte și filme; - exerciții de diferențiere a reacțiilor emoționale adecvate și neadecvate în diferite contexte sociale; - descrierea emoțiilor personale pe parcursul activităților desfășurate; - discuții de grup, pe baza experienței personale, despre dezavantajele unor reacții emoționale și a comportamentale neadecvate; - exerciții de identificare a stimulilor care perturbă derularea unei activități în bune condiții; - discuții tematice cu privire la anumite situații din experiența proprie care necesită manifestarea autocontrolului; - exerciții pentru identificarea particularităților sentimentelor de eșec, de pierdere, de frustrare; - exerciții de identificare a soluțiilor proprii pentru exprimarea în mod adecvat a emoțiilor; - discuții de grup, pe baza experienței personale, despre comportamentul agresiv și consecințele acestuia; - realizarea unui inventar de situații care implică diferite manifestări emoționale și răspunsurile adecvate acestora.

Clasa a V-a – clasa a X-a**2.2. Participarea activă în cadrul grupurilor de apartenență, prin îndeplinirea de roluri specifice**

- exerciții de descriere a propriei persoane și a membrilor familiei, cu precizarea rolurilor și raporturilor dintre aceștia;
- vizionarea de filme tematice pentru identificarea unor roluri din diferite domenii de activitate;
- exerciții de identificare și descriere a rolurilor sociale ale diferitelor persoane din comunitate;
- exerciții de identificare a propriilor interese și aptitudini în vederea îndeplinirii anumitor roluri sociale;
- activități practice de asumare a unor roluri în grupurile de apartenență;
- exerciții pentru conștientizarea necesității asumării unor roluri sociale;
- desfășurarea unor activități practice în școală și în comunitate.

2.3. Aplicarea regulilor de interrelaționare pozitivă în contexte școlare și extrașcolare

- exerciții de identificare a unor reguli de comportament în relația cu ceilalți, pe baza discutării unor situații concrete din experiența elevilor;
- exerciții de evidențiere a regulilor de interrelaționare pozitivă din povești, povestiri, poezii, fabule, etc.;
- exerciții de selectare a unor interese comune ca premiză a stabilirii unor relații pozitive în cadrul grupului;
- exerciții-joc de diferențiere a comportamentelor care contribuie la inițierea și păstrarea unei relații pozitive într-un grup;
- elaborarea unor lucrări individuale sau în echipă despre relațiile existente în cadrul grupului;
- jocuri de rol pe teme privind raporturile între oameni;
- realizarea unor postere pentru a pune în valoare calitățile identificate la ceilalți membri ai grupului;
- discuții în grup despre spiritul de echipă, pornind de la mesajul unor povești, povestiri, poezii
- realizarea unor proiecte comune cu colegii.

3. Adoptarea unui stil de viață sănătos în relația cu sine, cu ceilalți și cu mediul**Clasele a V-a – a X-a****3.1. Aplicarea regulilor de comportare civilizată în diferite contexte sociale**

- exerciții de identificare a unor reguli de comportament acceptate social, pornind de la povestiri, desene animate familiare și de la situații concrete din experiența elevilor;
- exerciții de recunoaștere a unor situații care evidențiază respectarea sau încălcarea regulilor de comportare;
- construirea unor povești cu început dat, care să pună în evidență comportamente bazate pe corectitudine și cooperare;
- jocuri de rol, pornind de la personaje cunoscute sau de la întâmplări din experiența proprie care să pună în evidență comportamente adecvate în diferite contexte;
- exerciții-joc de exprimare a propriilor opinii legate de persoane, întâmplări, evenimente, situații date, etc.;
- discuții individuale și în grup pentru identificarea măsurilor de corectare a unor comportamente neadecvate.

3.2. Adoptarea unei conduite preventive în raport cu situațiile de risc ce pot acționa asupra propriului corp

- exerciții de identificare a surselor potențiale de risc acasă, în școală sau în comunitate;
- exerciții de identificare a simptomelor unor boli frecvente;
- discuții tematice privind modalităților de transmitere a bolilor;

Clasele a V-a – a X-a

- compararea stărilor de sănătate și boală;
- exerciții de identificare a modalităților de prevenire a îmbolnăvirilor;
- rezolvarea de situații problemă privind starea de sănătate;
- exerciții de identificare și grupare a situațiilor de risc din mediul înconjurător ce pot acționa asupra propriului corp;
- exerciții de identificare a diferitelor substanțe nocive;
- vizionarea unor filme referitoare la efectele substanțelor nocive asupra corpului uman;
- discuții tematice privind consecințele consumului unor substanțe nocive asupra propriului corp;
- realizarea în echipă a unor benzi desenate, colaje, postere, pliante care ilustrează efectele consumului de substanțe nocive;
- predicții asupra stării de sănătate în condiții de suprasolicitare fizică, psihică, consum de alcool sau droguri;
- exerciții de analiză a unor cazuri reale și precizarea regulilor respectate/ nerespectate;
- vizionare de filme educative privind comportamentul adecvat în diferite situații de risc;
- discuții tematice despre timpul acordat activității fizice și odihnei, respectarea unui program zilnic;
- exerciții de prezentare a unui program zilnic;
- exerciții de familiarizare cu măsurile de acordare a primului ajutor;
- organizarea de concursuri pe tema educației pentru sănătate.

4. Participarea la proiectarea propriului traseu de formare profesională

Clasa a V-a – clasa a X-a

4.1. Descrierea activității profesionale ale părinților și ale altor persoane cunoscute

- exerciții de identificare a diferitelor tipuri de activități umane;
- discuții dirijate cu privire la principalele caracteristici ale unei activități;
- jocuri de rol cu tematici legate de diferite ocupații;
- exerciții de descriere a activității profesionale a părinților, a altor persoane cunoscute.

4.2. Identificarea propriilor aptitudini și interese în vederea alegerii unei ocupații adecvate

- exerciții de identificare a caracteristicilor unei activități (sarcini, responsabilități, mediu de lucru, echipamente, orar etc.);
- vizionarea de filme tematice despre ocupații;
- discuții tematice cu persoane angajate legate de ocupațiile acestora;
- discuții individuale cu privire la rezultatele de la chestionarele de interese și abilități;
- prezentarea în fața clasei/ joc de rol cu privire la sarcinile, responsabilitățile și calitățile necesare în activitatea preferată;
- activități ocupaționale simple;
- prezentarea și analiza unor pliante, broșuri cu oferta educațională după finalizarea gimnaziului;
- participarea la târgul de ofertă educațională pentru alegerea traseului profesional;
- simularea alegerii unor opțiuni posibile de traseu educațional;
- alcătuirea unui portofoliu personal adecvat unei ocupații;
- vizite în instituții de formare profesională și la agenți economici pentru familiarizarea cu diferite trasee educaționale și cu locuri de muncă/ ocupații.

Conținuturi

Domenii de conținut	Clasa a V-a – clasa a X-a
Identitate de sine	Identitatea de sine <ul style="list-style-type: none"> → Trăsături fizice → Trăsături morale → Schimbări asociate diferitelor vârste Încrederea în sine <ul style="list-style-type: none"> → calități personale (puncte tari) → puncte slabe Strategii de abordare a eșecului/ situațiilor frustrante
Tehnici de autocontrol	Managementul emoțiilor <ul style="list-style-type: none"> → Importanța autocontrolului → Factori perturbatori → Strategii de autocontrol Comportamentul agresiv și consecințele acestuia
Roluri sociale	Roluri și responsabilități în cadrul grupului: <ul style="list-style-type: none"> → Identificarea rolurilor sociale în mediul familial, școlar și în comunitate → Roluri din diferite domenii de activitate → Importanța asumării de responsabilități și roluri → Asumarea propriilor roluri sociale → Participarea activă la viața grupului de apartenență
Relaționare interpersonală	Relaționare în cadrul grupului <ul style="list-style-type: none"> → Relații în familie → Relații în grupul școlar → Relații în comunitate
Norme și comportamente moral-civice	Tipuri de comportamente <ul style="list-style-type: none"> → Comportamente bazate pe respect, sinceritate, cinste, grijă față de sine și față de ceilalți → Comportamente bazate pe lipsă de respect, minciună, necinste, lipsă de grijă față de sine și față de ceilalți Reguli de comportament în diferite contexte sociale
Stil de viață sănătos	Starea de sănătate și boală Riscuri din mediul înconjurător Conduite preventive în situații de risc: <ul style="list-style-type: none"> → Cunoașterea și evitarea factorilor de risc din mediu → Acordarea primului ajutor Importanța activității fizice și odihnei
Orientare școlară și profesională	Traseul educațional și de formare profesională <ul style="list-style-type: none"> → Interese și aptitudini → Meserii cunoscute: denumire, activități principale, unelte și instrumente, loc de desfășurare → Utilitatea socială a meseriilor: produse realizate, beneficii pentru sine și pentru comunitate Planificarea traseului educațional și de formare profesională

Sugestii metodologice

Sugestiile metodologice au rolul de a orienta profesorul psihopedagog în aplicarea programei școlare și în proiectarea și derularea activităților consiliere psihopedagogice.

Cadrul didactic va urmări ca actul educațional să vizeze crearea unor situații de învățare cu un pregnant caracter practic-aplicativ și terapeutic, în vederea formării unor competențe în sfera cunoașterii, dar și creșterea gradului de adaptabilitate și independență al elevilor.

Strategii didactice:

Metodele de învățământ vor fi selectate în raport cu contribuția specifică în formarea competențelor, conținutul activităților de consiliere psihopedagogică și cu particularitățile elevilor cu dizabilități mintale grave, severe și/sau asociate (vârsta, nivelul dezvoltării psihice, nivelul însușirii limbajului, specificitatea mijloacelor de comunicare alternative etc.). Se pot utiliza o varietate de metode didactice: expositive, intuitive, activ-participative, etc.

Metodele expositive utilizate în activitățile de consiliere psihopedagogică a elevilor cu dizabilități intelectuale vor respecta următoarele cerințe:

- folosirea unui limbaj adecvat, corespunzător nivelului comunicării;
- prezentarea clară, precisă și concisă a informațiilor, sistematizarea ideilor;
- antrenarea elevilor prin întrebări de control pentru a verifica nivelul înțelegerii conținuturilor și a interveni cu noi explicații și clarificări atunci când se impune acest lucru;
- evitarea verbalismului excesiv.

Metodele de simulare (bazate pe jocul didactic și dramatizare) pot fi aplicate cu succes, facilitând participarea activă, emoțională a elevilor, constituind și un mijloc de socializare și interrelaționare.

Utilizarea metodelor activ-participative vor permite elevului cu dizabilități intelectuale atingerea competențelor prin efort personal sau prin colaborare cu alți colegi. Specific acestor metode este faptul că stimulează interesul pentru cunoaștere, facilitează contactul cu realitatea înconjurătoare și dezvoltă învățarea prin cooperare. Acestea contribuie la formarea competențelor referitoare la ascultarea activă, luarea deciziei, autonomiei personale, responsabilității și participării sociale.

Selecția, stabilirea și integrarea mijloacelor de învățământ în cadrul activităților de consiliere psihopedagogică se realizează prin corelarea permanentă a acestora cu specificul competențelor vizate, al conținuturilor concrete și al metodelor și procedeelelor didactice utilizate.

Dintre metodele de consiliere individuală a elevilor cu dizabilități intelectuale grave, severe și/ sau intelectuale, cele mai frecvente sunt:

- activitățile ludice,
- exercițiile de învățare,
- jocurile de rol,
- punerea în situație,
- vizionarea de filme și comentarea lor,
- realizarea de desene, afișe, colaje,
- comentarea unor texte și imagini,
- completarea de fișe de lucru,
- imaginarea și evaluarea unor situații problematice.

În cazul elevilor cu dizabilități intelectuale grave, severe și/ sau asociate unele mijloace pot avea și un rol compensator, antrenând dezvoltarea unor competențe specifice.

Planificare și proiectarea didactică:

Programa școlară reprezintă documentul curricular oficial de referință pentru elaborarea planificării anuale și semestriale.

Elaborarea planificării calendaristice presupune parcurgerea următoarelor etape:

- corelarea competențelor specifice cu conținuturile prezentate în programa

- școlară;
- stabilirea unităților de învățare;
 - stabilirea succesiunii parcurgerii unităților de învățare;
 - stabilirea bugetului de timp necesar pentru fiecare unitate de învățare.

Planificarea anuală poate fi realizată potrivit tabelului de mai jos:

Nr. crt.	Unitatea de învățare	Competențe specifice	Nr. ore	Observații

Planificarea anuală presupune:

- identificarea unităților de învățare și a succesiunii acestora;
- asocierea unităților de învățare cu competențele specifice;
- eșalonarea în timp (precizarea numărului de ore pentru fiecare unitate de învățare).

Planificarea semestrială poate fi elaborată astfel:

Nr. crt.	Unitatea de învățare	Competențe specifice	Conținuturi	Nr. ore/ perioada	Observații

Planificarea semestrială presupune parcurgerea următoarelor etape:

- realizarea asocierilor dintre competențele specifice și conținuturi;
- distribuirea conținuturilor pe unități de învățare;
- stabilirea succesiunii de parcurgere a unităților de învățare;
- alocarea timpului considerat necesar pentru fiecare unitate de învățare.

Având în vedere specificul activităților de consiliere psihopedagogică, proiectarea activităților didactice va fi reliefată în **planul de intervenție personalizată** ca instrument educațional de planificare și programare a activităților educațional-terapeutice și de concentrare a intervențiilor, pe baza unui proces de identificare a capacităților, abilităților, competențelor elevilor cu dizabilități intelectuale grave, severe și/ sau asociate.

PLAN DE INTERVENȚIE PERSONALIZAT

Numele și prenumele elevului: _____

Data și locul nașterii: _____

Domiciliul: _____

Școala: _____

Echipa de lucru: _____

Problemele cu care se confruntă copilul/elevul/tânărul (rezultatele evaluării complexe): _____

Priorități pentru perioada (se specifică intervalul de timp):

STRUCTURA PROGRAMULUI DE INTERVENȚIE PERSONALIZAT

Competențe/ obiective	Conținuturi	Metode și mijloace de realizare	Perioada de intervenție	Criterii minimale de apreciere a progreselor	Metode și instrumente de evaluare

EVALUAREA PERIODICĂ:

➤ **Obiective realizate:**

➤ **Dificultăți întâmpinate:**

➤ **Metode cu impact ridicat:**

– **pozitiv:** _____

– **negativ:** _____

➤ **Revizuirea programului de intervenție educațional-terapeutică (în funcție de rezultatele evaluărilor periodice):**

➤ **Recomandări particulare:**

➤ **Rolul și modul de implicare a părinților în program:**

Evaluarea

Evaluarea elevilor cu dizabilități intelectuale se realizează în contexte diferite, atât prin metode tradiționale, cât și prin metode moderne de evaluare. Ea are o funcție puternic ameliorativă, întreg procesul didactic și terapeutic adaptându-se permanent în funcție de rezultatele acestora.

Având în vedere faptul că la activitățile de *consiliere psihopedagogică* nu se realizează aprecierea prin note sau calificative, va fi utilizată preponderent evaluarea de progres, raportată la competențele vizate prin documentele de proiectare a intervenției educațional- terapeutice.

Contexte, factori și medii de instruire

Spre deosebire de activitățile de predare- învățare- evaluare care se desfășoară de regulă, în sălile de clasă, activitățile de consiliere psihopedagogică, prin specificul lor, se vor desfășura preponderent în cabinete de consiliere specializate, dar și prin observarea comportamentului elevilor în timpul orelor de curs, al activităților extracurriculare, pentru surprinderea aspectelor suplimentare legate de capacitatea de relaționare, implicarea în activități, comportament, etc.

Bibliografie

1. Băban, A., (2009), *Consiliere educațională. Ghid metodologic pentru orele de dirigenție și consiliere*, Cluj-Napoca;
2. Băban, A., Petrovai, D., Lemeni, G., (2002), *Consiliere și orientare – Ghidul profesorului*, București: Editura Humanitas Educațional;
3. Boici, Gh., Stănică, I., (1998), *Evaluarea copiilor cu CES în perspectiva integrării*, Reșița: Editura Timpul;
4. Cocardă, E., (2004), *Consilierea în școală. O abordare psihopedagogică*, Sibiu: Editura Psihimedia;
5. Dumitru, I. Al., (2008), *Consilierea psihopedagogică*, ediția a II-a, revizuită, Iași: Editura Polirom;
6. Gherguț, A., (2005), *Sinteze de psihopedagogie specială, Ghid pentru concursuri și examene de obținere a gradelor didactice*, Iași: Editura Polirom;
7. Lungu-Nicolae, S.,(1991), *Teste psihologice*, București: Institutul Național pentru Recuperare și Educație Specială a persoanelor handicapate;
8. Mitrofan, N., (1997), *Testarea psihologică a copilului mic*, București: EditPress Mihaela SRL;
9. Radu, D.I., Ulici, G.,(2003), *Evaluarea și educarea psihomotricității*, București: Editura Fundației Humanitas;
10. Șchiopu, U., (1970), *Introducere în psihodiagnostic*, Centrul de multiplicare al Universității București;
11. Șchiopu, U., Verza, E.,(1995), *Psihologia vârstelor*, București: Editura Didactică și Pedagogică;
12. Tomșa, Gh.,(2003), *Consilierea și orientarea în școală*, București: Editura CREDIS;
13. Verza, E., Verza, E. F. (coord), (2011), *Tratat de psihopedagogie specială*, București: Editura Universității din București;
14. Vlad, E., (1999), *Evaluarea în actul educațional-terapeutic*, București: Editura Pro Humanitate.

Grupul de lucru:

Liana Maria MITRAN, coordonator Ministerul Educației

Romeo Adrian COZMA, Inspectoratul Școlar al Municipiului București

Nume, prenume	Instituție de apartenență
Cozma Romeo Adrian	Inspectoratul Școlar al Municipiului București
Mozer- Schonborn Lucian	Școala Gimnazială Specială Nr. 7 București
Vasile Marinela	Școala Gimnazială Specială „Constantin Păunescu” București
Perșinaru Sorina Marinela	Școala Gimnazială Specială Nr. 2 București
Ionescu Corina	Școala Gimnazială Specială Nr. 2 București
Meran Mariana	Școala Gimnazială Specială „Sf. Nicolae” București